

KUTSEHAIGUSED

Käsiraamat tööandjale

Tallinn 2012

Väljaandja:
Pandekt OÜ © 2012
Merivälja tee 5-E206, Tallinn 11911
Tel. 6300 900
info@pandekt.ee
www.pandekt.ee

Käesoleva kogumiku koostamisel on autoriõiguste omanike
nõusolekul kasutatud alljärgnevaid teoseid:

- Kato, Liina (koostaja). Tööohutuse ja töötervishoiu käsiraamat 2011/2012.
Seadusandlus, kommentaarid ja näited.
Ten-Team OÜ, Tallinn, 2011
- Loogna, Naomi. Elukutsed ja terviseriskid.
Teabekirjanduse OÜ, Tallinn, 2008
- Loogna, Naomi. Kutsahaigused. Riskitegurid ja ennetamine.
Teabekirjanduse OÜ, Tallinn, 2007
- Peil, Madis (koostaja). Riskianalüüsi käsiraamat.
Ten-Team OÜ, Tallinn, 2012

SISUKORD

I SEADUSANDLUS.....	10
1. Kutsehaigestumise registreerimine, teatamine ja uurimine.....	10
1.1. Kutsehaigestumise uurimine	10
1.2. Kutsehaigestumise raport ja uurimistoimik	11
1.3. Kutsehaigestumise raport.....	12
2. Töötervishoiuteenuste osutamine ja töötajate tervisekontroll	14
2.1. Üldpõhimõtted	14
2.2. Töötaja tervisekontrolli suunamise alused.....	15
2.3. Tervisekontrollile suunatud töötajate nimekiri	17
2.4. Töötajate tervisekontrolli arvestus.....	18
3. Kutsehaiguste loetelu	19
3.1. Respiratoorsed kutsehaigused ja -kasvajad	19
3.2. Kutsenakkushaigused ja kutseparasiithaigused	21
3.3. Töökeskkonna füüsilikest ja füsioloogilistest ohuteguritest põhjustatud kutsehaigused	22
3.4. Kutsenahahaigused ja -kasvajad	23
3.5. Töökeskkonna keemilistest ohuteguritest põhjustatud kutsehaigused	24
II KUTSEHAIGUSED.....	27
4. Kehalisest ülepingest põhjustatud kutsehaigused.....	27
4.1. Lihastehaigestumised	29
4.1.1. Lihastehaigestumine ehk müopaatia	29
4.1.2. Lihasevalu ehk müalgia	29
4.1.3. Lihasepõletik ehk müosiit	30
4.1.4. Müofastsiid.....	30
4.1.5. Neuromüopaatia.....	31
4.2. Närvihaigestumised.....	33
4.2.1. Radikulopaatia (radikuliit).....	33
4.2.2. Kaelanärvipõimiku põletik	47

4.2.3. Ühenärvihaigestumine.....	48
4.2.4. Mitmenärvihaigestumine.....	48
4.2.5. Kutsedüskineesia.....	50
4.3. Luude ja liigeste haigestumised.....	53
4.3.1. Liigesehaigestumine (artroos).....	53
4.3.2. Randmeluude pehmumus	57
4.3.3. Krooniline õlavarreluu põndapealiste põletik	58
4.4. Kõõluste ja sidemete haigestumised.....	60
4.4.1. Nn golfiküünarnukk.....	60
4.4.2. Nn tenniseküünarnukk.....	60
4.4.3. Õlaliigeseümbrusepõletik	60
4.4.4. Ganglion (kooljaluu)	61
4.4.5. Bursiit (bursopaatia)	61
4.4.6. Kõõlusepõletik (tendopaatia).....	63
4.4.7. Pihukile kontraktuur.....	64
4.4.8. Kõõlustupepõletik.....	64
4.4.9. Kõõluseümbrisepõletik	67
4.4.10. Stenoseeriv tenosünoviit	67
4.4.11. Stenoseeriv ligamentiit	68
4.4.12. Randme ehk karpaalkanali sündroom.....	70
4.5. Krooniline kõripõletik.....	72
4.6. Veenide haigestumine	73
4.6.1. Soovitused jalgade veenilaiendite vältimiseks	76
5. Ülekoormushaiguste ravi	77
5.1. Ravivõimlemine	78
6. Mürakahjustused (vaegkuulmine)	82
6.1. Lubatud müratugevus	83
6.2. Müra mõju organismile.....	84
6.3. Müra toime kuulmiselundile	85
6.4. Kuidas kuulmiskahjustust kindlaks teha?	86
7. Vibratsioonitõbi	88
7.1. Vibratsiooni iseloomustus ja toime	88
7.2. Üldvibratsioonist põhjustatud vibratsioonitõbi traktoristidel.....	91

7.3. Tähtsamad sündroomid	92
7.4. Vaegkuulmine	93
8. Tööst põhjustatud allergiad	97
8.1. Tähtsamad tööallergeenid	97
8.1.1. Nikliühendid	101
8.1.2. Kroomiühendid	102
8.1.3. Koobalt	103
8.1.4. Elavhõbedaühendid	103
8.1.5. Kaadmium	104
8.1.6. Uraan	104
8.1.7. Muud metallid	104
8.1.8. Hüdrokinoon ja metool	104
8.1.9. Arseeniühendid	105
8.1.10. Vasevitriol	105
8.1.11. Daconil (chlorothalonil)	105
8.1.12. Formaldehüüd (metanaal)	105
8.1.13. Epoksüvaigud	108
8.1.14. Asiridiine sisaldavad värvid ja lakid	109
8.1.15. Ultraviolettkiirguse abil kõvendatavad värvid ja lakid	109
8.1.16. Atsetoon	109
8.1.17. Nitrolakid ja -värvid	109
8.1.18. Ammoniaak ja väävelvesinik	110
8.1.19. Kivisöe- ja naftatooted	110
8.1.20. Pesemisvahendid	111
8.1.21. Kaitsekinnaste materjal (lateks)	111
8.1.22. Kosmeetiliste kreemide koostisosad	112
8.1.23. Peruu palsam	112
8.1.24. Isotiasoliin	112
8.1.25. Kvaternaarium-15	113
8.1.26. Glutaaraldehüüd	113
8.1.27. Kinoliin	113
8.1.28. Tsiraam	113
8.1.29. Hüdrasiin	114
8.1.30. Tsement	114
8.1.31. Põlevkivitooted	115

8.1.32. Dietüülparafenüleendiamiinsulfaat	116
8.1.33. Asovärvid	116
8.1.34. Parafenüleendiamiin	116
8.1.35. Ursool	117
8.1.36. Dinitroklorobenseen	117
8.1.37. Ravimpreparaadid.....	118
8.1.38. Antibiootikumid.....	118
8.1.39. Promasiin (aminasiin).....	121
8.1.40. Prokaiin	121
8.1.41. Vitamiinid	121
8.1.42. Disulfiraam	122
8.1.43. Piperasiin.....	122
8.1.44. Ensüümid	122
8.1.45. Organiekstraktid, seerumid	122
8.2. Taimsed allergeenid.....	123
8.2.1. Dekoratiivtaimed.....	123
8.2.2. Puuvillatolm	123
8.2.3. Puidutolm	125
8.2.4. Turbatolm	125
8.2.5. Hiid- ja sosnovski karuputk.....	125
8.2.6. Õietolm.....	126
8.2.7. Looduslikud vaigud	129
8.2.8. Okaspuuvaik ja tärpentin.....	129
8.2.9. Söödajahu ja silo	130
8.2.10. Teraviljatolm.....	131
8.3. Raamatukogutolm.....	133
8.4. Hallitusseened ja seente spoorid	134
8.5. Päikesekiirgus.....	136
8.6. Loomsed allergeenid	138
8.6.1. Loomakarvad ja nahaosised.....	138
8.6.2. Lindude tolme.....	138
8.6.3. Kalalõhn ja -lima	139
8.6.4. Dafnia	139
8.6.5. Niitussid	139
8.6.6. Putukad.....	140

9. Allergilised kutsehaigused	144
9.1. Kuidas allergiliste kutsehaiguste põhjusi kindlaks teha	144
9.2. Allergilised nahahaigused.....	149
9.3. Naha ehitus.....	149
9.4. Allergiline kontaktdermatiit ja ekseem.....	152
9.5. Allergiline fotodermatoos.....	154
9.6. Nõgeslööve ja angioödeem.....	157
9.7. Allergiline konjunktiviit.....	161
9.8. Allergiline nohu	162
9.9. Bronhiaalastma.....	164
9.10. Allergiline alveoliit.....	168
9.11. Anafülaktiline šokk	170
9.12. Allergiliste haiguste ravi ja ennetamine	173
9.13. Toksilised ärritavad keemilised ained	179
9.14. Ärrituslikud nahakahjustused ja nende vältimine.....	180
10. Mürgistused	182
10.1. Mürgistused värvidest ja organilistest lahustitest.....	182
10.2. Benseen, ksüleen ja toluen.....	184
10.3. Amüülatsetaat	185
10.4. Atsetoon.....	186
10.5. Triklooretüleen	187
10.6. Keevitusaeerosoolide mürgistus	190
10.7. Etüleeritud bensiin.....	191
10.8. Vingugaas.....	192
10.9. Plii.....	193
10.10. Elavhõbedamürgistus	195
11. Hingamisteede kutsehaigused.....	198
11.1. Krooniline bronhiit	200
11.2. Kopsutolmumus	202
11.3. Silikoos	203
11.4. Keevitajate penumokonioos	205
11.5. Asbestoos.....	206
11.6. Keevitusaeerosoolide toime	208

12. Kutsenakkushaigused	209
12.1. Puuknakkused ja nende vältimine	209
12.2. Puukborrelioos	211
12.3. Puukentsefaliit	214
12.4. Erlihhiios	216
12.5. Tulareemia	219
12.6. Marutõbi ehk rabies	220
12.7. Suu- ja sõrataud	222
12.8. Brutselloos	223
12.9. Lüpsjakühmud	224
12.10. Trihhinelloos ehk keeritsusstõbi	225
12.11. Aktinomükoos ehk kiirikseentõbi	226
12.12. Leptospiroos	227
12.13. Põrnatõbi ehk siberi katk ehk antraks	228
12.14. Teetanus ehk kangestustõbi	229
12.15. Erüsipeloid ehk baroos	230
12.16. Ornitoos	232
12.17. Toksoplasmoos	233
12.18. Tuberkuloos	234
12.19. AIDS (omandatud immuunpuudulikkuse sündroom) ...	237
12.20. Viiruslik maksapõletik (hepatiit)	239
12.21. Malaaria	240
12.22. Niitusstõbi	242
12.23. Kollapalavik	244
12.24. Q-palavik	245
12.25. Sügelised (scabies)	246
12,26. Legionelloos	247
13. Kutsekasvajad	248
13.1. Nahakasvaja	249
13.2. Kopsukasvaja	250
13.3. Mesoteliom	251
13.4. Ülemiste hingamisteede kasvajakasvajad	252
13.5. Põiekasvaja	253
13.6. Leukeemia ja lümfoom	254
13.7. Maksakasvaja	255
13.8. Kutsekasvajate vältimine	256

14. Õhu ja veerõhu muutuste tervistkahjustav toime	257
14.1. Kõrgustõbi.....	257
14.2. Ülemäärase õhurõhu haigus	258
15. Ekstreemsete (madalate või kõrgete) temperatuuride toime...	261
15.1. Organismi liigjahtumine	261
15.2. Külmetus ja külmumine.....	262
15.3. Jäsemete närvide ja veresoonte haigestumine.....	263
15.4. Tuule ja õhuniiskuse toime	264
15.5. Kuumarabandus	266
15.6. Krooniline ülekuumenemine	267
16. Ioniseeriva kiirguse toime	268
17. Mitteioniseeriv kiirgus	270
18. Elektri- ja magnetvälja toime tervisele.....	275
18.1. Madalsagedusliku ja staatilise elektri toime.....	275
18.2. Elektromagnetvälja mõju.....	276
18.3. Kõrg- ja (üli)kõrgsagedusliku elektromagnetvälja toime..	277
19. Ultraheli mõju tervisele.....	279

I SEADUSANDLUS

1. Kutsehaigestumise registreerimine, teatamine ja uurimine

1.1. Kutsehaigestumise uurimine

Tööõnnetuse ja kutsehaigestumise registreerimise, teatamise ning uurimise kord. § 7. Kutsehaigestumise uurimise eesmärk ja toimingud. § 8. Kutsehaigestumise uurimine ja registreerimine tööandja poolt, lg (1), (2).

Kutsehaigestumise uurimise eesmärk on välja selgitada kutsehaigestumise asjaolud ja põhjused ning kindlaks määrata abinõud samalaadse juhtumi kordumise vältimiseks.

Kutsehaigestumise asjaolude ja põhjuste väljaselgitamiseks kutsehaigestumise uurija:

- 1) kontrollib tööga seotud haigestumiste vältimiseks kasutusele võetud töökorraldus- ja meditsiiniabinõude nõuetekohast rakendamist, sealhulgas tutvub töötajale korraldatud tervisekontrolle kajastavate dokumentidega, töökeskkonna riskianalüüsi dokumentidega, tööandja kinnitatud ohutusjuhenditega, töötaja töotervishoiu- ja tööohutusosalast juhendamist ja väljaõpet tõendavate dokumentidega, töösuhet või töökorraldust tõendavate dokumentidega ning vajaduse korral teeb dokumentidest väljavõtteid ja koopiaid;
- 2) võtab seletused isikutelt, kellel on andmeid kutsehaigestumises tähtsust omavate asjaolude kohta;
- 3) selgitab välja töotervishoiu- ja tööohutusnõuete täitmise eest vastutavad isikud;
- 4) kaasab vajaduse korral uurimistoimingu läbiviimisele asjaomase spetsialisti.

Kutsehaigestumise uurimises osaleb hääleõigusega töökeskkonnavalinik, tema puudumisel töötajate usaldusisik.

Tööandja peab kutsehaigestumise uurimise läbi viima hiljemalt 20 tööpäeva jooksul pärast kutsehaigestumise teatise saamist.

1.2. Kutsehaigestumise raport ja uurimistoimik

Tööõnnetuse ja kutsehaigestumise registreerimise, teatamise ning uurimise kord. § 8. Kutsehaigestumise uurimine ja registreerimine tööandja poolt.

Uurimine lõpeb vormikohase kutsehaigestumise raporti koostamisega. Raport koostatakse kolmes eksemplaris, millest üks eksemplar jääb tööandjale. Raporti teised eksemplariid esitab tööandja 3 tööpäeva jooksul pärast uurimise lõpetamist töötajale või tema huvide kaitsjale ja Tööinspektsiooni kohalikule asutusele.

Tööandja registreerib kutsehaigestumise ja vormistab arsti saadetud kutsehaigestumise teatise, kutsehaigestumise uurimise käigus kogutud dokumendid ning koostatud kutsehaigestumise raporti kutsehaigestumise uurimistoimikuks.

Tööandja peab uurimistulemuste alusel rakendama abinõusid samalaadse kutsehaigestumise kordumise vältimiseks.

4. TÖÖTAJA LÄBITUD TERVISEKONTROLLID

LÄBIVIMISE KUUPÄEV	OTSUS

5. PÕHJUSED, MIS VIISID KUTSEHAIGESTUMISENI

PUUDULIK VÄLJAÕPE VÕI JUHENDAMINE	☐	ISIKUKAITSEVAHENDITE PUUDUMINE VÕI MITTEKASUTAMINE
PUUDULIK TÖÖKESKKONNA SISEKONTROLL	☐	TÖÖOHUTUSNÕUETE RIKKUMINE TÖÖTAJA POOLT
OHTLIKE KEMIKAALIDE KASUTUSNÕUETE RIKKUMINE	☐	TÖÖVAHENDI MITTEVASTAVUS OHUTUSNÕUETELE
TÖÖKOHA MITTEVASTAVUS NÕUETELE	☐	EBAERGONOMILISED TÖÖTINGIMUSED

6. MUU PÕHJUS, MIS VIIS KUTSEHAIGESTUMISENI (kirjeldada)**7. ANDMED RISKIANALÜÜSI KOHTA**

TÖÖKESKKONNA RISKIANALÜÜS:

TEHTUD ☐	TEGEMATA ☐
------------------------------	--------------------------------

KUI TEHTUD, KAS KUTSEHAIGESTUMISEGA SEOTUD RISKID OLID ARVESTATUD:

JAH ☐	EI ☐
---------------------------	--------------------------

8. SAMALAADSE KUTSEHAIGESTUMISE ÄRAHOIDMISEKS RAKENDATAVAD ABINÕUD**TÖÖANDJA ESINDAJA** (juhatusse liige või volitatud isik)

(ametikoht)	(ees- ja perekonnanimi)	(kuupäev)	(allkiri)

TÖÖKESKKONNAVOLINIK VÕI TÖÖTAJATE USALDUSISIK (kui on valitud)

(ametikoht)	(ees- ja perekonnanimi)	(kuupäev)	(allkiri)

2. Töötervishoiuteenuste osutamine ja töötajate tervisekontroll

2.1. Üldpõhimõtted

Töötervishoiu ja tööohutuse seadus. § 13. Tööandja kohustused ja õigused, lõige (1) punkt 6², 7, 7¹.

Tööandja on kohustatud:

- 1) Korraldama töötervishoiuteenuste osutamist ja kandma sellega seotud kulud.
- 2) Korraldama õigusaktidega sätestatud korras tervisekontrolli töötajatele, kelle tervist võib tööprotsessi käigus mõjutada töökeskkonna ohutegur või töö laad, ning kandma sellega seotud kulud.
- 3) Korraldama tervisekontrolli töötajatele, kes töötavad ööajal vähemalt kolm tundi oma igapäevasest tööajast või vähemalt kolmandiku oma iga-aastasest tööajast, nii enne öötööle asumist kui ka regulaarsete vaheaegade järel töötamise ajal ja kandma sellega seotud kulud.

2.2. Töötaja tervisekontrolli suunamise alused

Töötajate tervisekontrolli kord

Lisa 1

Töökeskonna ohutegurid või töölaad, mis on aluseks töötaja suunamisel tervisekontrolli

Füüsikalised ohutegurid:

- 1) müra;
- 2) vibratsioon;
- 3) kõrge ja madal õhutemperatuur;
- 4) ultravioletne kiirgus, infrapunane kiirgus, raadiosageduslik kiirgus, madalsageduslikud ning staatilised elektri- ja magnetväljad (mitteioniseeriv kiirgus);
- 5) ioniseeriv kiirgus;
- 6) kõrge õhurõhk.

Keemilised ohutegurid:

- 1) ohtlikud kemikaalid ja neid sisaldavad valmistised, mis on märgistatud ohutunnusega Xi, Xn, C, T ja T+ või mis kuuluvad 1. ja 2. kategooria kantserogeenide või mutageenide hulka vastavalt sotsiaalministri 30. novembri 1998. a määrusele nr 59 «Ohtlike ainete loetelu»;
- 2) anorgaanilise ja mineraalse päritoluga tolmu, nt asbesti-, kvartsi-, tsemendi-, põlevkivi- ja metallitolmu, tahmu;
- 3) orgaanilise päritoluga tolmu, nt puidu-, jahu-, puuvilla- ja linatolmu, loomade epiteelitolmu;
- 4) biotsiidid;
- 5) vähiravimid, anesteesiagaasid ja antibiootikumid lahusesena;
- 6) plii ja selle ühendid.

Bioloogilised ohutegurid:

2., 3. ja 4. ohurühma bioloogilised ohutegurid vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. mai 2000. a määrusele nr 144 «Bioloogilistest ohuteguritest mõjutatud töökeskonna tervishoiu ja tööohutuse nõuded».

Füsioloogilised ohutegurid:

- 1) raskuste käsitsi teisaldamine vastavalt sotsiaalministri 27. veebruari 2001. a määrusele nr 26 «Raskuste käsitsi teisaldamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded» sama tüüpi liigutuste kordumisega ning üleväsimust põhjustavate sundasendite ja -liigutustega seotud tööd.

Töölaad:

- 1) öötöö;
- 2) kuvariga töötamine vastavalt Vabariigi Valitsuse 15. novembri 2000. a määrusele nr 362 «Kuvariga töötamise töötervishoiu ja tööohutuse nõuded».

Muu ohutegur või töölaad, mida ei ole nimetatud punktides 1 kuni 5, kuid mis võib põhjustada tööga seotud haigestumist.

